

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань,
лабораторних та самостійних робіт
здобувачів вищої освіти
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
освітньої програми «Митний контроль»
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2025**

УДК 001.8:336(072.034)

М54

Укладач Ю. Б. Іванов

Затверджено на засіданні кафедри міжнародної торгівлі, митної справи та фінансових технологій.

Протокол № 1 від 02.09.2024 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Методологія наукових досліджень в фінансовій сфері [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання практичних завдань, лабораторних та самостійних робіт здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітньої програми «Митний контроль» другого (магістерського) рівня / уклад. Ю. Б. Іванов. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2025. – 56 с.

Подано запитання для самостійного опрацювання, самоконтролю та самодіагностики; тести, практичні, ситуаційні й лабораторні завдання, які потрібно розглянути та висвітлити в межах кожної теми навчальної дисципліни під час самостійної роботи, практичних і лабораторних занять зі здобувачами вищої освіти. Наведено приклади виконання лабораторних, ситуаційних, практичних завдань і методичні рекомендації до самостійного виконання завдань здобувачами вищої освіти.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітньої програми «Митний контроль» другого (магістерського) рівня.

УДК 001.8:336(072.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2025

Вступ

Навчальну дисципліну «Методологія наукових досліджень в фінансовій сфері» вивчають здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня першого року навчання. Призначенням навчальної дисципліни є надання майбутнім фахівцям теоретичної бази, потрібної для подальшого самостійного виконання ними наукових досліджень під час підготовки курсового проєкту, у процесі дипломного проєктування та оприлюднення результатів наукових досліджень у фінансовій сфері (зокрема митного контролю).

Метою викладання навчальної дисципліни є формування в здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань, прикладних умінь і навичок з організації та проведення наукових досліджень у фінансовій сфері (зокрема митного контролю), здатності до практичного застосування принципів, методів та прийомів наукової діяльності в роботі.

Набуті знання щодо особливостей понятійного апарату наукових досліджень та методології їх проведення, методів реалізації наукових досліджень у фінансовій сфері; оволодіння методичними основами планування й організації наукових досліджень; ознайомлення з інформаційними системами та базами даних, а також інформаційними технологіями досліджень у фінансовій сфері, розвиток практичних навичок використання методології наукових досліджень у процесі підготовки дипломної роботи та наукових публікацій сприяють опануванню здобувачами вищої освіти компетентностей із навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень в фінансовій сфері».

Практичний матеріал супроводжується практичними прикладами, прикладами виконання лабораторних завдань і творчими завданнями з ігровим компонентом.

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань, лабораторних та самостійних робіт здобувачами вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітньої програми «Митний контроль» другого (магістерського) рівня вищої освіти підготовлено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни.

Компетентності, якими мають оволодіти здобувачі вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень в фінансовій сфері», наведено в табл. 1.

Компетентності та результати навчання за навчальною дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ПР01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності. ПР03. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності
ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні	ПР01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності. ПР06. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях
СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності	ПР01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності
СК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку	ПР03. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності. ПР10. Здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання

Опанування навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень в фінансовій сфері» передбачає активну участь здобувачів вищої освіти в практичних, семінарських та лабораторних заняттях.

Семінарське заняття – це особлива форма навчальних практичних занять, яка полягає в самостійному вивченні здобувачами вищої освіти

окремих питань і тем лекційного курсу. Під час семінару викладач організовує дискусію з визначених тем, до яких здобувачі вищої освіти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені здобувачами вищої освіти доповіді та презентації, активність у дискусії, уміння формулювати свою позицію тощо. Набрані бали враховують у процесі накопичення підсумкових балів.

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом виконання здобувачами вищої освіти завдань. Практичне заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння теоретичними положеннями, наборі практикоорієнтованих завдань різного рівня складності для виконання їх на занятті.

Лабораторне заняття – це форма навчального заняття, за якого здобувач вищої освіти під керівництвом викладача особисто проводить експерименти, набуває практичних навичок із метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти (СР) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання здобувачі вищої освіти виконують самостійно під методичним керівництвом викладача. Самостійна робота є основним засобом засвоєння навчального матеріалу під час позааудиторної навчальної роботи.

Мета СР – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування в здобувачів вищої освіти загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань, лабораторних і самостійних робіт

Змістовий модуль 1

Методологічні аспекти наукових досліджень

Тема 1. Поняття наукового дослідження та його методологія

Мета – формування в здобувачів вищої освіти теоретико-прикладних знань у сфері методологічного забезпечення наукових досліджень, набуття практичних навичок застосування термінології наукових досліджень, організації процесу наукового дослідження, ідентифікації та формулювання його результатів.

Компетентності, що формуються за темою:

Знання: поняття наукового дослідження, методів його здійснення, основні поняття наукового дослідження та їх зв'язок, процесний підхід до розуміння наукового дослідження.

Уміння: планування та організації наукового дослідження, формулювання результатів дослідження та їх наукової новизни.

Комунікації: обґрунтування взаємозв'язку основних понять наукового дослідження, формулювання наукової новизни отриманих результатів.

Автономність і відповідальність: ухвалення самостійних рішень щодо формулювання мети, завдань, об'єкта, предмета, планування основних етапів наукового дослідження.

Питання для підготовки до семінарського заняття за темою 1

1. Сутність і види наукового дослідження.
2. Діяльнісно-метафоричний та продуктивний підхід до наукових досліджень.
3. Класифікація наукових досліджень.
4. Гіпотези. Особливості формулювання та доведення гіпотез.

Питання для самостійного опрацювання за темою 1

1. Наука: особливості системного та процесного підходів.
2. Сутність і основні елементи наукової теорії.
3. Наукова концепція: розуміння та зміст.

4. Види понять. Родові та видові поняття.
5. Класифікація понять і помилки класифікації.
6. Вимоги до формулювання назви теми дослідження.
7. Співвідношення теми, проблеми та мети дослідження.
8. Класифікація гіпотез.
9. Робочий план наукового дослідження.
10. Вимоги до наукових результатів.

Запитання для самодіагностики за темою 1

1. Які є види дослідницьких компетентностей?
2. Які функції виконує наукова теорія?
3. Які є операції з поняттями?
4. Чим відрізняються та як співвідносяться об'єкт і предмет дослідження?
5. Як підтверджують новизну, достовірність і корисність наукового результату?

Тестові завдання для семінарських занять і самостійного виконання за темою 1

1. *До критеріїв науковості не належить:*
 - а) об'єктивність;
 - б) безперервність;
 - в) доказовість.
2. *Науки про мислення належать до:*
 - а) природничих наук;
 - б) суспільних і гуманітарних наук;
 - в) прикладних наук.
3. *Які види наукових досліджень не належать до класифікаційної ознаки «за цільовим призначенням»:*
 - а) фундаментальні;
 - б) ініціативні;
 - в) пошукові?
4. *Як співвідносяться наукові поняття й категорії:*
 - а) наукове поняття – більш широкий термін;
 - б) наукове поняття – більш вузький термін;
 - в) обидва терміни – одного порядку?

5. До якого виду належить така гіпотеза: «Успішний розвиток ХНЕУ ім. С. Кузнеця протягом наступних 20 років буде гарантовано за умови його реорганізації в класичний університет»:

- а) часткова;
- б) одинична;
- в) описова?

6. Наукова концепція – це:

- а) наукове твердження, сформульована думка;
- б) сукупність теоретичних положень про яку-небудь галузь явищ;
- в) система теоретичних поглядів, об'єднаних науковою ідеєю (ідеями)?

7. Як співвідносяться поняття «наукова проблема» та «наукове завдання»:

- а) наукова проблема – більш теоретичний термін;
- б) наукова проблема – більш практичний термін;
- в) обидва терміни – одного порядку?

8. Вимогою до назви теми дослідження є така:

- а) назва має відображати тему дослідження;
- б) назва має відображати об'єкт дослідження;
- в) назва має відображати предмет дослідження.

9. Робочий план дослідження розробляють:

- а) після формулювання теми дослідження;
- б) після формулювання гіпотези;
- в) після формулювання гіпотези та методики дослідження.

10. Науковий результат має відповідати вимогам:

- а) новизни;
- б) практичної цінності;
- в) зрозумілості.

Ситуаційні завдання для виконання на семінарському занятті та самостійного опрацювання за темою 1

Завдання 1.1. Розташуйте рівні поняття терміносистеми методології наукових досліджень за рівнем охоплення в правильній послідовності:

- а) концепція;
- б) парадигма;

- в) наукове завдання;
- г) проблема;
- г) наукова теорія;
- д) гіпотеза.

Завдання 1.2. Установіть відповідність між терміном та його визначенням (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Умови завдання

№ з/п	Термін	Варіант	Визначення
1	Гіпотеза	А	Теоретико-методологічна модель, сукупність філософських, загальнотеоретичних основ науки; система понять і уявлень, які властиві певному періоду розвитку науки, культури, цивілізації
2	Наукова теорія	Б	Компактна підмножина фазового простору динамічної системи, усі траєкторії якого прагнуть до нього за часу, що прагне до нескінченності
3	Біфуркація	В	Протиріччя, для розв'язання якого потрібно вийти за межі старого, уже досягнутого знання
4	Наукова проблема	Г	Система достовірних знань про дійсність, яка описує, пояснює, передбачає явища конкретної предметної області; вища, найрозвиненіша форма організації наукового знання, що дає цілісне уявлення про закономірності та суттєві зв'язки в певній галузі діяльності
5	Парадигма	Г'	Вища, найрозвиненіша форма організації наукового знання, що дає цілісне уявлення про закономірності та суттєві зв'язки в певній галузі діяльності
6	Концепція	Д	Набуття нових особливостей унаслідок рухів динамічної системи за незначної зміни її параметрів
7	Наукове завдання	Е	Система теоретичних поглядів, об'єднаних науковою ідеєю (ідеями); система початкових теоретичних положень, яка є основою дослідницького пошуку
8	Атрактор	Є	Протиріччя, що характеризується достатністю наукового знання для його розв'язання

Відповіді наведіть у формі поєднання цифр та літер.

Завдання 1.3. Установіть відповідність між терміном та його визначенням (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Умови завдання

№ з/п	Термін	Варіант	Визначення
1	Науковий результат	А	Твердження, яке вважають правильним без доведення; є точкою початку роздумів і аргументів. Вихідне положення, самоочевидний принцип
2	Наукове завдання	Б	Думка, у якій стверджують або спростовують що-небудь
3	Аксиома	В	Нове інтуїтивне тлумачення події або явища; визначальне, стрижневе положення в теорії
4	Судження	Г	Отримане внаслідок проведення наукових досліджень знання, яке відповідає вимогам новизни, достовірності, практичної цінності (корисності)
5	Ідея	Ґ	Протиріччя, що характеризується достатністю наукового знання для його розв'язання
6	Принцип	Д	Твердження, яке сприймається як головне, важливе, суттєве, неодмінне або, принаймні, бажане; загальне положення, якому мають відповідати наукові припущення, гіпотези або теорії

Відповіді наведіть у формі поєднання цифр та літер.

Завдання 1.4. Розподіліть наведені варіанти наукових результатів за рівнем дослідження (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Умови завдання

№ з/п	Варіанти наукових результатів	Теоретико-методологічні	Інструментальні (прикладні та емпіричні)
1	2	3	4
1	Технологія		
2	Закон		
3	Метод		
4	Методика		
5	Класифікація		

1	2	3	4
6	Поняття		
7	Концепція		
8	Модель		
9	Спосіб		
10	Гіпотеза		
11	Речовина		
12	Алгоритм		
13	Класифікація		

Необхідний рівень позначте «+».

Завдання 1.5. Установіть хронологічну послідовність етапів процесу наукового дослідження та визначте номер етапу за кожною позицією (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Умови завдання

Назва (зміст) етапу наукового дослідження*	№ етапу
Формулювання гіпотези дослідження	
Визначення мети і завдань дослідження	
Проведення експериментів	
Моделювання	
Дослідження генезису проблеми	
Підготовка презентації	
Формулювання та конкретизація теми	
Наукове редагування звіту	
Формулювання висновків і пропозицій	
Обґрунтування актуальності теми дослідження	
Прогнозування майбутнього стану	
Аналіз стану й тенденцій динаміки основних індикаторів, пов'язаних із досліджуваною проблемою	
Підготовка звіту про НДР	
Вивчення сучасного стану проблеми	
Упровадження результатів	
Формулювання об'єкта та предмета дослідження	
Оформлення результатів	

*Кожна позиція може містити як назву етапу, так і окремі складові змістовного наповнення окремих етапів дослідження.

Приклад виконання ситуаційного завдання за темою 1

Завдання 1.6. Побудуйте структурно-логічну схему «Критерії наукових результатів» і опишіть кожний критерій.

Приклад виконання та відповідь (рис. 1.1)

Рис. 1.1. Структурно-логічна схема «Критерії наукових результатів»

Критерій наукової новизни результатів дослідження передбачає відмінність отриманих результатів від наявних положень, що, власне, й означає примножування нових знань. За ступенем новизни розрізняють: уперше отримані результати» – найвищий ступень новизни, що підтверджують їхньою оригінальністю та відсутністю аналогів;

подальший розвиток наявних положень, що передбачає якісну трансформацію вже використовуваних положень, теоретико-методологічних підходів, методичного забезпечення, уточнення застосовуваних класифікаційних ознак тощо;

удосконалення» наявних підходів, що означає поліпшення, уточнення традиційних положень, а це дозволяє розширити сферу їх застосування, врахувати ті фактори, які залишалися поза увагою, тощо.

У будь-якому разі науковий результат повинен мати сутнісні відмінності і його не слід зводити до можливості здійснення певних дій або отримання певних додаткових можливостей та ефектів.

Критерій достовірності наукового результату є важливою його якісною характеристикою, яка дозволяє забезпечити репрезентативність отриманого результату, його відтворюваність, можливість використання в подальших наукових дослідженнях. Дотримання цього критерію забезпечується:

якісним підбором вихідних даних для аналізу та експерименту та їх достатністю для отримання надійних результатів;

обґрунтованим вибором та коректним використанням відповідних методів дослідження;

широким оприлюдненням результатів дослідження та їх апробацією на наукових конференціях, що дозволяє провести критичне їх обговорення.

Критерій корисності характеризує конструктивізм результату, можливість його використання в теоретичних або практичних цілях.

Практичні завдання для виконання на практичному занятті за темою 1

Завдання 1.7. Знайдіть за допомогою інтернет-пошуку сім визначень терміна «контрабанда». Сформууйте класифікаційні ознаки та наведіть класифікацію визначень досліджуваного терміна.

Завдання 1.8. На основі наведених в умовах завдання визначень поняття «податкова пільга» в нормативно-правових актах і фахових наукових публікаціях розробіть класифікацію цих визначень. Результати подайте у формі таблиці.

Завдання 1.9. Критично проаналізуйте подані визначення, охарактеризуйте їхні переваги, вади та сферу застосування. Результати наведіть в таблиці.

Завдання 1.10. Сформууйте класифікаційні ознаки та подайте класифікацію наведених визначень податкової політики відомих фахівців з оподаткування.

Приклад виконання практичного завдання 1.11 за темою 1

Вихідні дані

1. *Податкова політика* – це система заходів, що проводить держава у сфері податків, складова частина фіскальної політики.

2. *Податкова політика* – це сукупність економічних, фінансових і правових заходів держави з формування податкової системи країни з метою забезпечення фінансових потреб держави й окремих соціальних груп суспільства, а також розвитку економіки країни за рахунок перерозподілу фінансових ресурсів.

3. *Податкова політика* – це система заходів, що проводить держава у сфері податків та оподаткування.

4. *Податкова політика* – це частина економічної політики держави, що є комплексом заходів (насамперед у частині формування нормативно-правової бази) щодо вдосконалення податкової системи країни на основі стратегічної концепції розвитку податкової системи.

5. *Податкова політика* – це складова частина соціально-економічної політики держави, орієнтована на формування такої податкової системи, яка буде стимулювати накопичення та раціональне використання національного багатства країни, сприяти гармонізації інтересів економіки й суспільства, і в такий спосіб забезпечувати соціально-економічний прогрес суспільства.

6. *Податкова політика* – це комплекс заходів у сфері податків, спрямованих на досягнення будь-яких цілей. Податкові пільги, об'єкти і ставки податків є виявом податкової політики.

7. *Податкова політика* – це комплекс заходів у сфері оподаткування, спрямованих на досягнення цілей поповнення бюджету держави.

8. *Податкова політика* – це сукупність здійснюваних державою (муніципальним утворенням) заходів, спрямованих на забезпечення своєчасної та повної сплати податків і зборів в обсягах, що дозволяють забезпечити їй повне фінансування.

9. *Податкова політика* – це складова частина економічної політики держави, спрямована на формування податкової системи, що забезпечує економічне зростання, сприяє гармонізації економічних інтересів держави та платників податків з урахуванням соціально-економічної ситуації в країні.

Загальні методичні рекомендації до виконання практичної роботи за темою 1:

уважно прочитайте й проаналізуйте зміст кожного з наведених у переліку визначень;

знайдіть спільні риси та відмінності в наведених визначеннях;

сформулюйте можливі критерії;

за кожним критерієм визначте можливі класифікаційні групи;

у табличній формі поєднайте наведені визначення з відповідною групою в кожній ознаці;

зробіть висновки щодо розробленої класифікації.

Приклад виконання та відповідь

Частина наведених визначень розглядає податкову політику як складову економічної політики держави або політик більш високого порядку (1, 4, 5, 9), решта визначень розглядають податкову політику без урахування її місця в державному регулюванні економіки.

Щодо використовуваної методології частину визначень базовано на системному підході, за якого податкову політику розглядають як підсистему систем більш високого порядку й одночасно як систему, що має складну внутрішню структуру, з урахуванням зовнішніх та внутрішніх зв'язків між окремими підсистемами та елементами. Інша група визначень розглядає податкову політику як сукупність або комплекс заходів, тобто без аналізу взаємозв'язків елементів або підсистем.

З огляду на це можна виділити дві класифікаційні ознаки: за широтою підходу та за методологічною основою (табл. 1.5).

Підсумкова таблиця за практичною роботою (завдання 1.9)

Критерій класифікації	Група визначень	Сутність підходу	Номери визначень
Широта підходу	Широкий підхід	Податкова політики як складова політик більш високого порядку	1, 4, 5, 9
	Вузький підхід	Податкоцентричний підхід	2, 3, 6, 7, 8
Методологічна основа	Системний підхід	Ураховують внутрішні та зовнішні зв'язки оподаткування	1, 3, 5, 9
	Комплексний підхід	Податкову політику розглядають як сукупність або комплекс заходів	2, 4, 6, 7, 8

Висновки:

За результатами аналізу наведених визначень обґрунтовано дві класифікаційні ознаки, за кожною з яких ці визначення можна поділити на дві групи.

Недоліком визначення 4 є його обмеженість виключно процесом побудови податкової системи, при цьому стратегічні цілі та процеси реалізації податкової політики залишаються поза увагою. Натомість єдиним акцентом визначення 8 є реалізація податкової політики. Визначення 7 сфокусовано тільки на фіскальній функції податків та не враховує регульовальну функцію, що суперечить біфункціональному характеру податків як економічної категорії.

Найбільш обґрунтованими можна назвати визначення 5 і 9, які базовані на системному підході, ураховують біфункціональний характер податків і стратегічні цілі розроблення та реалізації податкової політики.

Завдання для виконання на лабораторному занятті за темою 1**Порядок виконання роботи**

1. Уважно прочитайте наведену статтю.
2. На основі лекційного матеріалу за темою 1 та джерел мережі «Інтернет» подайте власне бачення дослідження, наведеного в статті, і сформулюйте:

гіпотезу дослідження;

мету і завдання наукової статті;

об'єкт і предмет дослідження;
отримані результати.

3. Сформулюйте й оцініть теоретичну та практичну цінність результатів дослідження.

4. На основі проаналізованих у статті джерел та результатів досліджень автора наведіть у табличній формі наявні підходи до класифікації принципів митної політики.

5. Критично проаналізуйте запропоновану автором класифікацію.

6. Результати лабораторної роботи подайте у формі звіту та прикріпіть у ПНС.

Звіт. Виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, сформульовані здобувачем вищої освіти. Отримані результати слід подати у формі файлу Word. Здобувач вищої освіти має оформити звіт і захистити його. Обсяг звіту – не менш ніж дві сторінки. Текст звіту друкують шрифтом Times New Roman, кг. 14 (у таблицях – кг. 12), міжрядковий інтервал 1,5 (у таблицях – 1). Абзаци треба починати з відступу, що дорівнює 1,25 см.

Рекомендована література для самостійної роботи за темою 1

Основна: [2, с. 6–14, 36–54; 7, с. 18–91, 112–156]. Додаткова: [10, с. 198–202; 11, с. 128–136].

Тема 2. Методи наукового дослідження у фінансовій сфері

Мета – формування в здобувачів вищої освіти теоретико-прикладних знань у сфері загальних та спеціальних методів наукових досліджень, набуття практичних навичок застосування окремих методів дослідження, визначення сфери їх можливого використання.

Компетентності, що формуються за темою:

Знання: поняття методу та прийомів наукового дослідження, основні види загальних і спеціальних методів дослідження у фінансовій сфері.

Уміння: обґрунтування вибору та використання різних методів дослідження для виконання наукових завдань у фінансовій сфері.

Комунікації: подання результатів дослідження з використанням різних методів.

Автономність і відповідальність: ухвалення самостійних рішень щодо вибору найбільш доцільного методу дослідження.

Питання для підготовки до семінарського заняття за темою 2

1. Зміст поняття «метод дослідження».
2. Загальнонаукові методи та їх застосування у фінансовій сфері.
3. Методи встановлення причинних зв'язків.
4. Системний метод дослідження. Методологія дослідження складних систем.
5. Моделі та моделювання у фінансовій сфері.

Питання для самостійного опрацювання за темою 2

1. Особливості використання теоретичних методів дослідження в сфері фінансів.
2. Ідеалізація у фінансовій науці.
3. Гіпотетичний та гіпотетико-дедуктивний методи.
4. Матричний аналіз та його використання у фінансах.
5. Системний підхід та класифікація систем.
6. Метод аналізу ієрархій Т. Сааті та його використання в фінансах.
7. Види базових моделей подання знань.
8. Структурні моделі та їх застосування у фінансах.
9. Особливості використання статичних та динамічних моделей.
10. Модель життєвого циклу та її застосування у фінансовій науці.

Запитання для самодіагностики за темою 2

1. Розкрийте зміст абстрагування та ідеалізації як початку теоретичного дослідження.
2. За яких умов використовуються методи дедукції та індукції?
3. Яка мета використання методу агрегування?
4. Розкрийте сутність гіпотетико-дедуктивного методу.
5. У чому полягає сутність індуктивної моделі обґрунтування науки?
6. Перелічіть основні особливості методів установлення причинних зв'язків (подібності, відмінності, подібності та відмінності (з'єднаний, супутніх змін, залишків).
7. Розкрийте сутність поняття моделі.
8. Наведіть класифікацію моделей.
9. Як визначають якість моделей та її оцінка?

10. На основі чого проводять установлення подібності між моделлю й оригіналом?

Тестові завдання для семінарських занять і самостійного виконання за темою 2

1. Яка з наведених груп методів дослідження відповідає критерію «за широтою застосування»:

- а) теоретичного рівня;
- б) спеціальні методи;
- в) методи формалізації?

2. До загальнонаукових теоретичних методів не належать:

- а) індукція;
- б) абстрагування;
- в) спостереження.

3. Метод узагальнення – це:

- а) об'єднання раніше виділених елементів у єдине ціле;
- б) метод пізнання, оснований на формально-логічному розумовому висновку, який дає змогу одержати загальний висновок на основі аналізу окремих фактів;

- в) об'єднання спільних властивостей однорідних предметів.

4. До класу експертних методів належить:

- а) експертний метод;
- б) метод абстрагування;
- в) метод Делфі.

5. Завдання визначення наявності та інтенсивності зв'язку показників виконують за допомогою:

- а) регресійного аналізу;
- б) методу аналізу ієрархій Т. Сааті;
- в) методу PERT.

6. Метод моделювання – це:

- а) такий логічний прийом, за допомогою якого ми подумки виділяємо істотні властивості предметів, явищ і відокремлюємо їх від неістотних, другорядних;

- б) подібність, схожість загалом відмінних предметів, явищ за певними властивостями, ознаками або відносинами;

в) процес заміни реального об'єкта дослідження його спрощеним аналогом (моделлю), який достатньою мірою зберігає основні властивості об'єкта і дає змогу дослідити їх для одержання нової інформації про останній.

7. Кластерний аналіз застосовують для:

- а) виділення найбільш вагомих факторів;
- б) розподілу великої групи об'єктів на основі встановлених критеріїв;
- в) аналізу однорідності вибраної сукупності об'єктів.

8. Структурна модель – це:

- а) опис складного об'єкта за допомогою графічних засобів;
- б) сукупність конкретних елементів системи, необхідних і достатніх відносин між цими елементами та зв'язків між системою й навколишнім середовищем;

в) модель, яка характеризує співвідношення частин цілого.

9. Яку назву має група методів дослідження, за допомогою яких здійснюють порівняння досліджуваних явищ, процесів, фактів на основі характерних ознак і виявів:

- а) праксеологічні;
- б) компаративістські;
- в) дедуктивні?

10. Які з указаних методів наукового дослідження належать до методів теоретичного рівня:

- а) узагальнення;
- б) моделювання;
- в) опитування?

Ситуаційні та практичні завдання для семінарських занять і самостійного виконання за темою 2

Завдання 2.1. Визначте загальні та спеціальні методи наукових досліджень, застосовані авторами наукової статті (https://www.business-inform.net/article/?year=2022&abstract=2022_1_0_331_339). Сформулюйте, для виконання яких наукових завдань і для отримання яких результатів застосовано ці методи. Результати подайте у формі таблиці.

Завдання 2.2. Прочитайте наукову статтю (https://www.business-inform.net/article/?year=2022&abstract=2022_1_0_357_365). Визначте застосовані авторами загальні та спеціальні методи наукових досліджень. Сформулюйте, для виконання яких наукових завдань і для отримання яких результатів застосовано ці методи. Запропонуйте додаткові, не використані авторами методи дослідження.

Завдання 2.3. Проаналізуйте текст наукової статті (<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34560>). Зробіть критичні висновки щодо доцільності та обґрунтованості використання методів дослідження, запропонованих авторами для виконання поставлених завдань.

Завдання 2.4. Складіть розгорнутий план тез доповіді на тему «Роль митного регулювання в загальнодержавній економічній політиці».

Завдання 2.5. Складіть розгорнутий план тез доповіді на тему: «Обґрунтування заходів для забезпечення прозорості роботи органів митної служби».

Завдання 2.6. Проаналізуйте динаміку надходжень до Державного бюджету України за період 2019 – 2023 рр. Обґрунтуйте використання певних видів діаграм.

Завдання 2.7. Проаналізуйте структуру надходжень до Державного бюджету України у 2023 р. проти 2021 р. Обґрунтуйте використання певних видів ілюстративних матеріалів.

Завдання 2.8. Проаналізуйте розташування європейських країн на матриці: ВВП на душу населення / Сальдо зовнішньоторговельного балансу на душу населення за 2022 р. Ідентифікуйте в матриці окремі групи країн та зробіть висновки.

Завдання 2.9. Проаналізуйте розташування європейських країн на матриці: ВВП на душу населення / Податковий коефіцієнт за 2022 р. Ідентифікуйте в матриці окремі групи країн та зробіть висновки.

Завдання 2.10. Використання матриць в економічному аналізі. Проаналізуйте розташування європейських країн на матриці: ВВП на душу населення / Податкова ставка корпоративного податку на прибуток за 2022 р. Ідентифікуйте в матриці окремі групи країн та зробіть висновки.

Приклад виконання практичного завдання 2.10 за темою 2

1. З метою виконання завдання на базі статистичної інформації World Economic Outlook Databook Міжнародного валютного фонду було

сформовано вибірку зі всіх країн світу з огляду на доступність даних та використано статистичну базу за 2022 р.

Результати побудови матриці подано на рис. 2.1.

Проаналізувавши розташування вибраних країн світу на створеній матриці на рис. 2.1, можна ідентифікувати такі групи країн:

1) високорозвинені країни із середнім рівнем оподаткування корпоративним податком на прибуток (ВВП на душу населення – від 25 тис. дол. США, СІТ – від 15 до 30 %);

2) офшорні високорозвинені країни (ВВП на душу населення – від 25 тис. дол. США, СІТ – до 15 %);

3) країни, що розвиваються, із середнім рівнем оподаткування корпоративним податком на прибуток (ВВП на душу населення – від 3 тис. до 25 тис. дол. США, СІТ – від 15 до 30 %);

4) офшорні країни, що розвиваються (ВВП на душу населення – від 3 тис. до 25 тис. дол. США, СІТ – до 15 %);

5) країни, що розвиваються, зі значним податковим тягарем (ВВП на душу населення – від 3 тис. до 25 тис. дол. США, СІТ – від 30 %);

6) найменш розвинені країни із середнім рівнем оподаткування корпоративним податком на прибуток (ВВП на душу населення – до 3 тис. дол. США, СІТ – від 15 до 30 %);

7) найменш розвинені країни зі значним податковим тягарем (ВВП на душу нас. – до 3 тис. дол. США, СІТ – від 30 %).

До перших двох груп належать високорозвинені країни, що мають значний рівень ВВП на душу населення (від 25 тис. дол. США) і, відповідно, індустріалізації, економічного добробуту домогосподарств. Серед них було виокремлено ті, для яких характерний середній рівень оподаткування податком на прибуток підприємств (15 – 30 %): країни «Великої сімки», малі високорозвинені країни Європи, Ізраїль, Австралія, Іспанія тощо. У цих країнах надходження від корпоративного податку спрямовують на стимулювання інвестицій, розвиток малого бізнесу, вирівнювання бюджетів різного рівня. Утім, деякі юридичні особи шукають шляхи оптимізації оподаткування, спрямовуючи свої активи в офшорні зони. Такими для другої групи країн є Ірландія, Катар, Кіпр, де ставка цього податку нижча за 15 %.

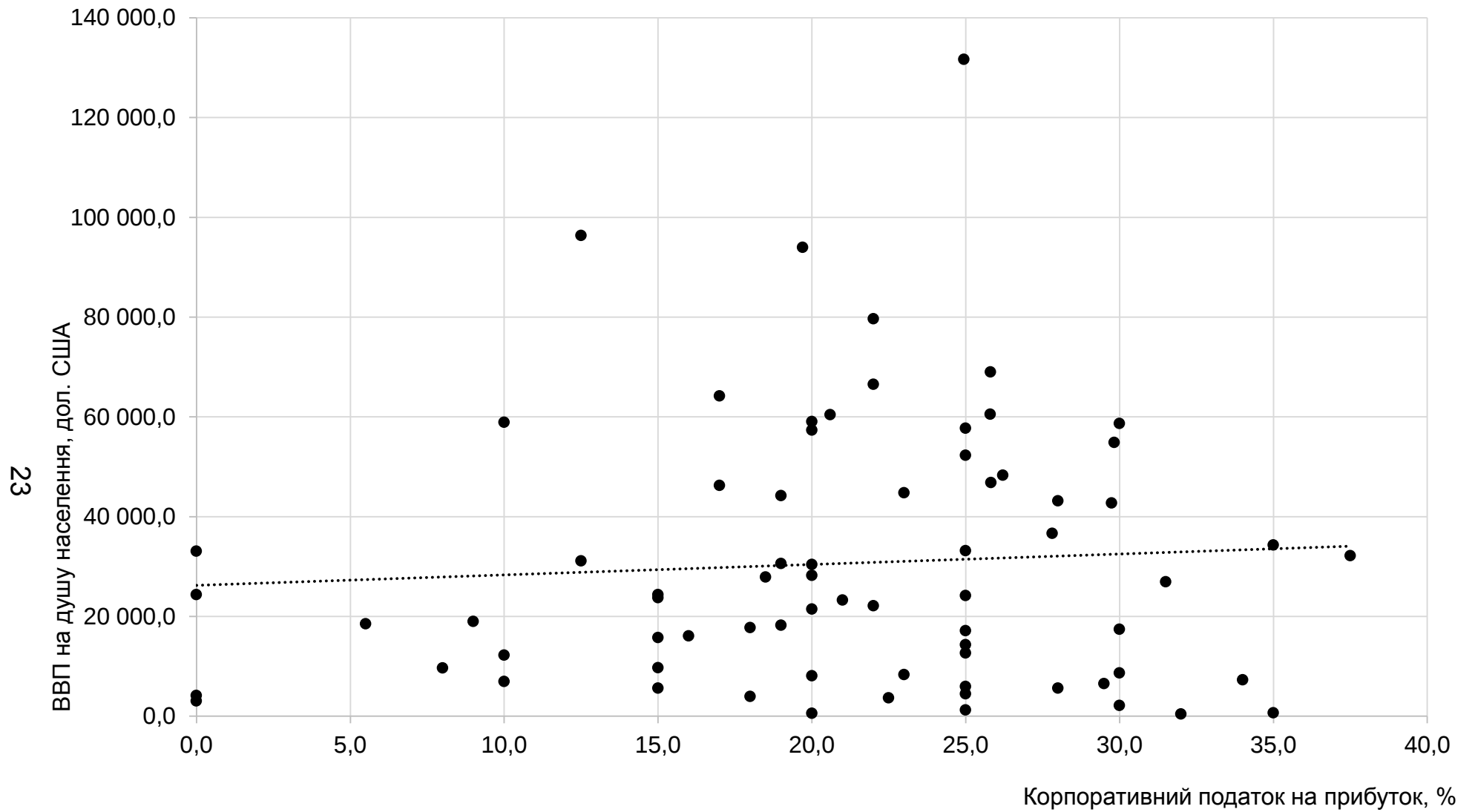

Рис. 2.1. Матриця «ВВП на душу населення / податкова ставка корпоративного податку на прибуток»

До наступних трьох груп було включено країни, що розвиваються, із рівнем ВВП на душу населення від 3 тис. до 25 тис. дол. США. До складу тих, що мають середній рівень оподаткування податком на прибуток (15 – 30 %), увійшли деякі з нових індустріальних країн (Туреччина, Мексика, Індія), нафтовидобувних (Саудівська Аравія, Кувейт), Сейшельські острови, Україна, Польща тощо. Варто зазначити, що певні країни із цієї групи застосовують практику перенесення податкового навантаження з прибутку на інші об'єкти оподаткування. Україна, перебуваючи з цими державами в одній групі, має можливість перейняти такий досвід адміністрування податків або поліпшити механізм створення пільгових податкових умов для певних категорій суб'єктів господарювання.

До шостої групи країн, що розвиваються, належать офшорні юрисдикції, де ставка корпоративного податку не перевищує 15 %: Бахрейн, Беліз, Туркменістан тощо. Щодо Бахрейну, то близько 90 % надходжень до бюджету цієї держави становить продаж нафти, а податкові надходження не відіграють ключової ролі.

Остання група країн, що розвиваються, характеризується великим податковим навантаженням (від 30 %), а в деяких країнах, наприклад у Бразилії, спостерігають значну частку «тіньового» сектору економіки. Найменш розвинені країни, де ВВП на душу населення не перевищує 3 тис. дол. США, увійшли до останніх двох груп, які також відрізняються ставкою податку на прибуток. До держав із середнім рівнем оподаткування цим податком (15 – 30 %) включено Мадагаскар і Непал, а з високим (від 30 %) – Мозамбик і Судан.

2. Для економічного аналізу статистичної інформації в дипломній роботі на тему «Удосконалення системи управління митними ризиками» можна застосувати такі матриці для другого або третього розділу:

1) «ВВП / Сума надходжень митних платежів» для європейських країн – з метою визначення, у яких країнах надходження митних платежів відіграють значну роль у формуванні ВВП, і дослідження застосування ними практик щодо мінімізації митного ризику недоотримання митних платежів державним бюджетом;

2) «Кількість оформлень митних декларацій / Кількість спрацювань АСАУР» за зонами митного контролю в Україні – з метою визначення, у яких пунктах пропуску частота випадків порушення митного законодавства є високою, і надання рекомендацій щодо вдосконалення функціонування системи управління митними ризиками.

Завдання для виконання на лабораторному занятті за темою 2

Сформулюйте для кожної з магістерських дипломних робіт, наведених у списку:

свою оцінку теми дипломної роботи, зауваження та пропозиції до формулювання теми;

проблему, із якою пов'язана тема роботи;

мету дослідження;

завдання дослідження;

об'єкт дослідження;

предмет дослідження.

Подайте цю інформацію у формі таблиці (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні елементи змісту дипломної роботи

Тема	Оцінка теми	Проблема	Мета	Завдання	Об'єкт	Предмет
1						
2						
...						
n						

Теми дипломних робіт

1. Забезпечення захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України.

2. Вивчення проблематики застосування методів оцінювання митної вартості товарів.

3. Вивчення механізму впливу методів тарифного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів господарювання.

4. Вивчення механізму впливу нетарифного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів господарювання.

5. Формування митної політики як складової розвитку економічної політики держави.

Порядок виконання

Критично проаналізуйте кожну з наведених тем дипломних магістерських робіт. У разі виявлення недоліків обґрунтуйте уточнену редакцію теми дипломної роботи.

На основі лекційного матеріалу за темами 1, 2 та джерел мережі «Інтернет» подайте власне бачення дослідження, наведеного в статті, і сформулюйте для кожної з тем основні змістові елементи роботи (гіпотезу дослідження; мету і завдання; об'єкт і предмет дослідження; очікувані результати).

Сформулюйте й оцініть наукову новизну та практичну цінність потенційних результатів дослідження.

Результати лабораторної роботи подайте у формі звіту та прикріпіть у ПНС.

Звіт. Виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, сформульовані здобувачем вищої освіти. Отримані результати слід подати у формі файлу Word. Здобувач вищої освіти має оформити звіт і захистити його. Обсяг звіту – не менш ніж дві сторінки. Текст звіту друкують шрифтом Times New Roman, кг. 14 (у таблицях – кг. 12), міжрядковий інтервал 1,5 (у таблицях – 1). Абзаци треба починати з відступу, що дорівнює 1,25 см.

Рекомендована література для самостійної роботи за темою 2

Основна: [2, с. 90–103; 3, с. 18–56; 4, с. 64–96; 7, с. 248–295, 315–354].

Змістовий модуль 2. Забезпечення реалізації методології наукових досліджень

Тема 3. Організація наукових досліджень у фінансовій сфері

Мета – формування в здобувачів вищої освіти теоретико-прикладних знань і набуття ними практичних навичок у сфері організації, планування експертизи та публікації результатів дослідження.

Компетентності, що формуються за темою:

Знання: теоретичні основи організації, планування та оприлюднення результатів дослідження.

Уміння: побудова робочого плану дослідження з визначенням послідовності та паралельності його окремих етапів.

Комунікації: презентація та публікація результатів дослідження.

Автономність і відповідальність: ухвалення самостійних рішень щодо структурування публікацій за результатами дослідження.

Питання для підготовки до семінарського заняття за темою 3

1. Наукова діяльність: сутність і класифікація її видів.
2. Форми, об'єкти і види наукової та науково-технічної експертизи.
3. Публікація результатів наукових досліджень.
4. Вимоги та структура побудови наукової статті.
5. Технологія та особливості подання грантових заявок.
6. Презентація результатів.
7. Наукова дискусія.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 3

1. Структура та зміст окремих етапів робочого плану наукового дослідження.
2. Особливості громадської наукової та науково-технічної експертизи.
3. Експертний висновок та його структура.
4. Специфічні особливості наукового тексту порівняно з іншими видами текстів.
5. Види та особливості побудови наукових статей.
6. Структура заявки на грант.
7. Наукова комунікація: сутність і види.
8. Правила та принципи безконфліктного спілкування.
9. Публічний виступ та його етапи.
10. Рецензія на наукову статтю: основні вимоги та структура.

Запитання для самодіагностики

1. Які розділи (види робіт) слід передбачати під час розроблення робочого (календарного) плану підготовки дипломної роботи?
2. Які бувають причини комунікаційних невдач у ході виступу з доповіддю на конференції?
3. Назвіть основні види наукових публікацій та охарактеризуйте кожен із них.
4. У чому полягає відмінність між монографією та науковою статтею?
5. У чому полягають основні відмінності між науковим і художнім текстом?
6. У чому полягають відмінності між науковою та науково-педагогічною діяльністю?

7. Які функції виконує громадська експертиза?
8. У чому полягає відмінність між комунікативними бар'єрами та комунікативними перешкодами? Наведіть приклади.
9. Охарактеризуйте форми наукової експертизи.

Тестові завдання для семінарських занять і самостійного виконання за темою 3

1. Науково-організаційна діяльність – це:

- а) діяльність, спрямована на методичне, організаційне забезпечення та координацію наукової, науково-технічної та науково-педагогічної діяльності;
- б) сукупність дій, спрямованих на задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави в науково-технічній інформації, що полягає в її збиранні, аналітично-синтетичному опрацюванні, фіксації, зберіганні, пошуку і поширенні;
- в) сукупність дій, спрямованих на забезпечення наукової та науково-технічної діяльності, що полягає в ресурсному, матеріально-технічному, кадровому забезпеченні суб'єктів наукової та науково-технічної діяльності.

2. Об'єктами громадської наукової та науково-технічної експертизи не можуть бути:

- а) науково-технічна продукція;
- б) права на об'єкти інтелектуальної власності, зокрема їх вартісну оцінку;
- в) інструктивні матеріали органу державної влади.

3. Експертиза, яку проводять стосовно об'єктів, щодо яких відкрито нові наукові й науково-технічні обставини, має назву:

- а) контрольна наукова і науково-технічна експертиза;
- б) додаткова наукова і науково-технічна експертиза;
- в) повторна наукова і науково-технічна експертиза.

4. Монографія – це:

- а) науково-книжкове видання повного дослідження однієї проблеми або теми, що належить одному чи кільком авторам;
- б) збірник матеріалів досліджень, виконаних у наукових установах, навчальних закладах та наукових спільнотах;
- в) науково-книжкове видання, підготовлене автором одноосібно.

5. Чи може проблемна стаття містити елементи оглядової та методологічної статей:

- а) так;
- б) не може;
- в) може, але тільки методологічної статті?

6. До особливостей наукового тексту належить:

- а) простота побудови та доступність сприйняття;
- б) емоційність тексту, спрямованість насамперед на почуття читачів;
- в) використання єдиного понятійного апарату.

7. Яка з наведених функцій не є функцією комунікації:

- а) перцептивна;
- б) ілюстративна;
- в) інтерактивна?

8. Комунікативні бар'єри – це:

- а) фактори, які перешкоджають комунікації;
- б) фактори, які знижують якість комунікації;
- в) результати комунікативних перешкод.

9. Невідповідність як тип помилки публічної дискусії – це:

- а) некоректний підбір слів;
- б) зміст слів доповідача розходиться з тоном мови та мовою тіла;
- в) монотонне викладення цікавого за змістом матеріалу.

10. Яка з характеристик аудиторії не є обов'язковою до врахування доповідачем:

- а) рівень обізнаності в питанні;
- б) вік і рівень освіти;
- в) географічне походження слухачів?

Ситуаційні завдання для виконання на семінарському занятті та самостійного опрацювання за темою 3

Завдання 3.1. Зіставте види наукової діяльності з їхніми характеристиками (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Умови завдання

№ з/п	Вид наукової діяльності	Варіант	Характеристика
1	Науково-дослідницька	А	Діяльність, спрямована на методичне, організаційне забезпечення та координацію наукової, науково-технічної та науково-педагогічної діяльності
2	Науково-організаційна	Б	Педагогічна діяльність в університетах, академіях, інститутах і закладах післядипломної освіти, пов'язана з науковою та (або) науково-технічною діяльністю
3	Науково-інформаційна	В	Здійснення наукових досліджень
4	Науково-педагогічна	Г	Сукупність дій, спрямованих на забезпечення наукової та науково-технічної діяльності, що полягає в ресурсному, матеріально-технічному, кадровому забезпеченні суб'єктів наукової та науково-технічної діяльності
5	Науково-допоміжна	Г	Сукупність дій, спрямованих на задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави в науково-технічній інформації, що полягає в її збиранні, аналітично-синтетичному опрацюванні, фіксації, зберіганні, пошуку і поширенні

Завдання 3.2. Зіставте види наукових і науково-технічних експертиз із їхніми характеристиками (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Умови завдання

№ з/п	Види наукових і науково-технічних експертиз	Варіант	Характеристика
1	2	3	4
1	Попередня	А	Підготовка письмової відповіді на спірне, складне питання застосування в галузі права. Експертне дослідження проводять на основі комплексного і системного вивчення законодавства, наукової літератури, судових справ та узагальнень судової практики
2	Первинна	Б	Проводять щодо об'єктів, щодо яких відкрито нові наукові й науково-технічні обставини

1	2	3	4
3	Повторна	В	Проводять із метою з'ясування відповідності формальних ознак об'єкта експертизи встановленим нормам і правилам технічної та екологічної безпеки, вимогам стандартів тощо. Таку експертизу виконують, зазвичай, установи та організації – замовники експертизи силами своїх спеціалізованих підрозділів або шляхом залучення незалежних експертів
4	Додаткова	Г	Можуть виконувати в разі порушення встановлених вимог і правил під час проведення первинної експертизи; на вимогу замовника експертизи чи автора розробки за наявності обґрунтованих претензій до висновку первинної експертизи
5	Контрольна	Г'	Передбачає здійснення всіх потрібних заходів у процесі підготовки обґрунтованого висновку щодо об'єктів експертизи, які передають зацікавлені фізичні та юридичні особи – замовники експертизи на аналіз і оцінювання науковим та науково-технічним експертним організаціям, установам, експертам або колективам експертів
6	Правовий висновок	Д	Готують з ініціативи замовника для перевірки висновків первинної експертизи або з ініціативи фізичних чи юридичних осіб, зацікавлених у спростуванні окремих положень, частин або висновків раніше проведених експертиз загалом

Завдання 3.3. Визначте бажану послідовність розділів експертного висновку (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Умови завдання

Зміст розділів експертного висновку	№
Повнота огляду досліджень за темою	
Коректність поставленої мети та її відповідності тематиці дослідження	
Обґрунтованість наукових результатів	
Достатність та рівень аналізу фактичного матеріалу	
Склад завдань та їх відповідність меті та темі дослідження	
Ступінь апробації та повнота публікації результатів дослідження	
Наявність наукових результатів та ступінь їх новизни	
Актуальність теми роботи	
Практичне значення отриманих результатів	
Коректність застосування методів дослідження	

Завдання 3.4. Визначте послідовність подання матеріалу наукової статті та відповідність назви розділу його змісту (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Умови завдання

Назва розділу	Послідовність подання та зв'язок зі змістом (№ з/п, літера)	Зміст окремих розділів наукової статті	№
Виклад основного матеріалу		Обґрунтування отриманих результатів	А
Аналіз останніх досліджень і публікацій		Загальний стан досліджуваної проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; актуальність даної проблеми чи наряду досліджень; теоретична й практична значущість досліджуваної теми	В
Висновки		Постановка завдання	С
Постановка проблеми (вступ)		Методологія та порядок здійснення дослідження	Д
Список використаної літератури		Бібліографічний огляд публікацій за дослідженнями, на які спирається автор наукової статті, виокремлення нерозв'язаних проблем	Е
Формулювання цілей статті		Практичне й наукове значення отриманих результатів	Ф
		Перспективи подальших розвідок	Г
		Актуальність теми статті	Н

Завдання 3.5. Визначте бажану послідовність складових експертного висновку (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Умови завдання

Складові експертного висновку	№	Складові експертного висновку	№
Зауваження		Загальний висновок	
Новизна отриманих результатів		Актуальність теми	
Відповідність змісту статті її назві		Теоретичне значення отриманих результатів	
Коректність формулювання наукових результатів		Практична цінність отриманих результатів	

Завдання 3.6. Класифікуйте наведені в табл. 3.6 вимоги до наукових текстів на ті, що належать до обов'язкових і необов'язкових.

Умови завдання

Вимоги до наукових текстів	Вимоги	
	Обов'язкові	Необов'язкові
Текст роботи має бути чітко структурованим, поділятися на розділи і підрозділи (параграфи)		
Цілісність тексту		
Завершеність тексту		
Декларативність тексту		
Уникнення понять, які неможливо інтерпретувати однозначно		
Текст слід наповнювати цифрами й ілюстраціями, які певною мірою замінюють вербальні висновки		
Стиль подання статті передбачає максимальне використання термінології інструктивних матеріалів та нормативно-правових актів		
Висновки мають сутнісний характер і не потребують наведення в статті відповідної фактології		
У висновках можливі повтори тексту основної частини статті		
Для покращення засвоєння матеріалу в тексті можливі повтори головних думок автора		

Приклад виконання ситуаційного завдання за темою 3

Завдання 3.7. Класифікуйте наведені в табл. 3.7 помилки, допущені комунікатором у процесі підготовки та в ході проведення комунікаційного заходу.

Порядок виконання. У процесі виконання, з огляду на характер та сутність помилки комунікатора, заповніть стовпчики 2 і 3 табл. 3.7, зараховуючи («+») аналізовану помилку до вербального або невербального типу комунікаційних невдач.

Таблиця 3.7

Виконання ситуаційного завдання

Помилка комунікатора	Тип комунікаційної невдачі	
	Вербальна	Невербальна
1	2	3
Незрозуміла або неоднозначна назва комунікаційного заходу		
Невдало призначений час проведення заходу, неприйнятний для учасників		

1	2	3
Невдало вибрана форма аудиторії (вузька та довга), що впливає на акустику		
Відсутність кафедри або іншого робочого місця лектора		
Нелогічність послідовності подання аркушів у презентації		
Наявність численних повторів у доповіді		
Використання лектором некоректних наголосів		
Темний фон рисунків презентації, що ускладнює візуальне сприйняття матеріалу		
Невідповідність ємності аудиторії кількості учасників комунікаційного заходу		
Відсутність в аудиторії засобів для регулювання природного освітлення		
Протягом доповіді лектор перебуває в постійному русі		
Одяг доповідача не відповідає формату заходу (наприклад, виступ на науковій конференції в байкерському або пляжному одязі)		
Надмірне використання доповідачем слів-паразитів		
Протягом доповіді комунікатор фіксує погляд на одній точці, що дозволяє йому зосередитися на доповіді		
Надмірна обтяжливість презентаційного матеріалу		

Практичні завдання для виконання на практичному занятті за темою 3

Завдання 3.8. Проаналізуйте відповідність структури наукової статті вимогам, що висувають до такого виду публікацій.

Завдання 3.9. За допомогою засобів MS Office побудуйте ілюстративний матеріал для аналізу тенденцій структури діючих юридичних осіб за величиною (великі, середні, малі, мікропідприємства та фізичні особи-суб'єкти підприємницької діяльності) на основі файлу «Кількість діючих суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності (2010 – 2021)» (https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm).

Побудовані рисунки імпортуйте в MS Word і оформіть їх згідно з вимогами до дипломних робіт.

Зробіть висновки за наведеними рисунками.

Завдання 3.10. З огляду на вибрану вами тему дипломної магістерської роботи запропонуйте три варіанти теми для тез доповіді. Для кожного з варіантів складіть розгорнутий план доповіді.

За результатами зробіть презентацію і додайте до ПНС.

Порядок виконання

Під час формулювання тем доповідей потрібно передбачити таке:

- 1) тема доповіді не може дослівно повторювати тему дипломної роботи;
- 2) кожна з тем доповідей має бути сфокусованою на очікуваних результатах;
- 3) слід уникати дублювання, тобто не треба формулювати теми в межах одного наукового завдання;
- 4) план доповіді має враховувати типову структуру наукової роботи;
- 5) орієнтовна тривалість доповіді – до 10 хв, тому слід обмежити кількість пунктів плану;
- 6) обсяг презентації доповіді – п'ять – сім сторінок у програмі PowerPoint.

Завдання для виконання на лабораторному занятті за темою 3

Підготуйте розширену рецензію на статтю, надруковану в науковому журналі:

стаття № 1 (https://finukr.org.ua/docs/FU_22_04_007_uk.pdf);

стаття № 2 (https://finukr.org.ua/docs/FU_21_08_007_uk.pdf).

Розподіл статей за варіантами наведено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Розподіл статей за варіантами

Назва статті та інтернет-посилання	№ за списком групи
1	2
Іляш О. І., Смоляр Л. Г., Дученко М. М., Джадан І. М. Стратегічні пріоритети державної політики стимулювання промислово-технологічного розвитку національної економіки України на засадах маркетингу в цілях забезпечення економічної безпеки. <i>Проблеми економіки</i> . 2022. № 1. С. 41–50. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-1-41-50	1; 11; 21; 31
Левковська Л. В., Чередніченко Ю. Г., Добрянський О. І. «Зелені» та соціальні інвестиції як інструмент забезпечення водної безпеки населених пунктів України. <i>Проблеми економіки</i> . 2022. № 1. С. 70–75. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-1-70-75	2; 12; 22; 32
Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю., Лаптев В. І. Методичний підхід до ідентифікації проблем функціонування територіальних громад в умовах нестабільності. <i>Проблеми економіки</i> . 2022. № 1. С. 51–58. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-1-51-58	3; 13; 23; 33
Попело О. В., Холяк Н. І., Дубина М. В., Тарасенко А. В. Вплив інноваційно-інформаційних технологій фінансових установ на трансформацію фінансової поведінки домогосподарств. <i>Проблеми економіки</i> . 2022. № 1. С. 105–112. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-1-105-112	4; 14; 24; 34

1	2
Корнівська В. О. Українська воєнна криза як частина глибинного світового трансформаційного процесу: фінансові механізми стабілізації та відновлення. <i>Проблеми економіки</i> . 2022. № 2. С. 22–31. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-22-31	5; 15; 25; 35
Семенча І. Є., Ковальов М. С. Макроекономічний аналіз ефективності регулювання економіки України: ретроспектива та сучасний фінансово-економічний стан. <i>Проблеми економіки</i> . 2022. № 2. С. 66–75. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-66-75	6; 16; 26
Дорошенко Н. О., Кравченко С. С. Національний банк України та його роль у реалізації грошово-кредитної політики у воєнний час. <i>Проблеми економіки</i> . 2022. № 2. С. 140–144. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-140-144	7; 17; 27
Мельник В. М., Руденко В. В. Вплив фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання у країнах ЄС і в Україні. <i>Проблеми економіки</i> . 2022. № 2. С. 145–162. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-145-162	8; 18; 28
Стойко О. Я., Шубенко І. А. Оцінка фінансових показників діяльності територіальних громад України. <i>Проблеми економіки</i> . 2022. № 2. С. 163–174. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-163-174	9; 19; 29
Ханін І. Г., Сопін Є. О. Загальні тенденції розвитку ринку електронних платіжних послуг і проблематика забезпечення економічної ефективності їх надання. <i>Проблеми економіки</i> . 2022. № 2. С. 175–183. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-175-183	10; 20; 30

Порядок виконання роботи

Уважно прочитайте та критично проаналізуйте наукову статтю відповідно до вашого варіанта.

Відповідно до розділів наведеної форми складіть рецензію.

Особливу увагу слід приділити аналізу відповідності теми та змісту статті, коректності формулювання мети, відповідності вибраних автором методів дослідження, формулюванню отриманих результатів та висновків.

Обов'язковою складовою рецензії є формулювання недоліків статті та пропозицій щодо їх усунення.

Загальний висновок передбачає подальшу долю статті. Він має враховувати всі позитивні та негативні оцінки, надані рецензентом у попередніх розділах рецензії.

За результатами лабораторної роботи оформлюють звіт, який прикріплюють до ПНС.

Звіт. Виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, сформульовані здобувачем

вищої освіти. Отримані результати слід подати у формі файлу Word. Здобувач вищої освіти має оформити звіт і захистити його. Обсяг звіту – не менш ніж дві сторінки. Текст звіту друкують шрифтом Times New Roman, кг. 14 (у таблицях – кг. 12), міжрядковий інтервал 1,5 (у таблицях – 1). Абзаци треба починати з відступу, що дорівнює 1,25 см.

Форма рецензії
(журнал Фінанси України)

РЕЦЕНЗІЯ

на статтю _____

Автор _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Актуальність вибраної теми

2. Рівень обізнаності з проблемою _____

3. Аналіз статистичного (фактичного матеріалу)

4. Глибина наукового аналізу та ступінь володіння науковим апаратом

5. Зауваження

6. Висновки, оцінка

Рецензент _____
(вказати прізвище та ініціали, учений ступінь, звання) (особистий підпис рецензента)

«__» _____ 2025 р.

Рекомендована література для самостійної роботи за темою 3

Основна: [1, с. 5–8; 2, с. 104–127; 3, с. 102–124; 4, с. 126–134; 7, с. 490–522, 661–687]. Додаткова: [10, 198–202; 11, с. 128–136].

Тема 4. Інформаційні системи та технології в наукових дослідженнях у фінансовій сфері

Мета – формування в здобувачів вищої освіти теоретико-прикладних знань і набуття ними практичних навичок у сфері пошуку, аналізу та використання інформаційних джерел для забезпечення наукового дослідження, використання інформаційно-аналітичних і нормативно-правових баз інформації у фінансовій сфері.

Компетентності, що формуються за темою:

Знання: теоретичні основи пошуку, опрацювання й аналізу інформації, використовуваної в наукових дослідженнях.

Уміння: формулювання вимог до інформаційного забезпечення наукового дослідження у фінансовій сфері, пошук і аналіз вихідної інформації; використання інформаційно-аналітичних та нормативно-правових інформаційних баз.

Комунікації: формулювання запитів на отримання інформації від органів державної влади та підприємств.

Автономність і відповідальність: ухвалення самостійних рішень щодо шляхів пошуку джерел інформації, достатності й надійності вихідних даних та інформаційних джерел.

Питання для підготовки до семінарського заняття за темою 4

1. Основні види джерел інформації для наукових досліджень.
2. Функції різних джерел інформації на різних етапах наукового дослідження.
3. Відмінності між періодичними та неперіодичними друкованими джерелами інформації.
4. Структура та зміст наукового огляду.
5. Види інформаційно-пошукових систем та їх особливості.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 4

1. Вимоги, що висувають до інформаційного забезпечення наукових досліджень.
2. Особливості пошуку та опрацювання нормативно-правової інформації.
3. Технологія пошуку статистичної інформації для наукового дослідження.

4. Поняття достатності інформації та її оцінювання.
5. Особливості баз даних міжнародних організацій.
6. Технологія підготовки аналітичного огляду спеціальної наукової літератури.
7. Опрацювання енциклопедичної та інформаційно-довідкової літератури.
8. Технологія формування запиту на пошук інформації.

Запитання для самодіагностики

1. У чому полягають специфічні особливості інформаційного забезпечення досліджень у фінансовій сфері?
2. Назвіть основні джерела фінансової інформації макrorівня в Україні.
3. Назвіть інформаційні джерела для дослідження кращих світових практик у митній сфері.
4. Для виконання яких завдань наукових досліджень можна використовувати звіти міжнародних організацій?
5. У чому полягає специфіка використання оглядових статей як джерела інформації для дослідження у сфері фінансів?
6. Сформуйте запит в органи Державної податкової служби України на отримання інформації щодо пільг з основних податків.

Тестові завдання для семінарських занять і самостійного виконання за темою 4

1. Для визначення повноти інформації в міжнародних політико-аналітичних дослідженнях здійснюють:
 - а) звичайну аналітичну процедуру, побудовану на логічному відборі повноцінних фактів;
 - б) первинну класифікацію (за призначенням, за параметрами опрацювання) та підсумкову класифікацію повноти інформації;
 - в) процедуру, основою якої є концепція інформаційного кадастру.
2. Для визначення важливості інформації в міжнародних політико-аналітичних дослідженнях здійснюють:
 - а) звичайну аналітичну процедуру, побудовану на логічному відборі важливих фактів;

б) первинну класифікацію (за призначенням, за параметрами опрацювання) та підсумкову класифікацію важливості інформації;

в) процедуру, основою якої є концепція інформаційного кадастру.

3. Що розуміють під корисністю дослідницької інформації:

а) здатність відповідати заданим потребам і задовольняти потреби в попиті на неї;

б) урахування всіх основних факторів, що склалися у визначеній ситуації, глибин висвітлення основних подій;

в) здатність відповідати заданим параметрам дослідника?

4. Що таке точність дослідницької інформації:

а) здатність відповідати заданим потребам і задовольняти потреби попиту на неї;

б) урахування всіх основних факторів, що склалися у визначеній ситуації, глибина висвітлення основних подій;

в) ступінь наближення фактів, висновків, коментарів, прогнозів до дійсного розвитку подій?

5. Що таке повнота дослідницької інформації:

а) здатність відповідати заданим потребам і задовольняти потреби попиту на неї;

б) урахування всіх основних факторів, що склалися у визначеній ситуації, глибина висвітлення основних подій;

в) здатність відповідати заданим параметрам дослідника?

6. Що таке своєчасність міжнародної дослідницької інформації:

а) здатність відповідати заданим потребам і задовольняти потреби у попиту на неї;

б) ступінь наближення фактів, висновків, коментарів, прогнозів до дійсного розвитку подій;

в) своєчасність в опрацюванні та подачі результатів дослідження?

7. Що таке достовірність міжнародної дослідницької інформації:

а) здатність відповідати заданим потребам і задовольняти потреби попиту на неї;

б) урахування всіх основних факторів, що склалися у визначеній країнознавчій ситуації, глибина висвітлення основних подій;

в) характеризує ступінь наближення фактів, висновків, коментарів, прогнозів до дійсного розвитку міжнародних подій?

8. До властивостей неперіодичних джерел інформації не належить:

- а) повнота інформації;
- б) оперативність;
- в) детальність.

9. Бібліографія – це:

а) короткий або повний зміст окремих фрагментів (розділів, сторінок) інформації;

б) перелік різноманітних інформаційних документів із зазначенням таких даних: прізвище та ініціали автора, назва джерела, місце видання, видавництво, рік видання, обсяг джерела в сторінках;

в) короткий виклад первинного документа (або його частини) із основними фактичними свідченнями та висновками.

10. Науковий огляд:

- а) формують як перелік проаналізованих першоджерел;
- б) пишуть за завданнями наукового дослідження;
- в) пишуть за авторами.

Ситуаційні завдання для виконання на семінарському занятті та самостійного опрацювання за темою 4

Завдання 4.1. Зіставте форми подання наукової діяльності з їхніми характеристиками (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Умови завдання

№ з/п	Форма подання інформації за аналізом першоджерел	Варіант	Характеристика
1	Виписка	А	Короткий виклад первинного документа (його частини) із основними фактичними свідченнями і висновками
2	Науковий огляд	В	Текст, який містить систематизовану інформацію конкретного питання, отриману під час опрацювання деякої множини первинних документах
3	Конспект	С	Короткий або повний зміст окремих фрагментів інформації
4	Науковий реферат	Д	Стислий виклад основних ідей досліджуваного матеріалу, найбільш важливої інформації

Завдання 4.2. За допомогою бібліотечних інформаційних систем (бібліотека ХНЕУ імені Семена Кузнеця) знайдіть три наукових статті за проблематикою дипломної магістерської роботи та складіть бібліографію.

Завдання 4.3. Для кожної статті (див. завдання 4.2) зробіть виписки.

Завдання 4.4. Для однієї з вибраних статей (див. завдання 4.2) підготуйте конспект.

Завдання 4.5. На основі аналізу вибраних статей (див. завдання 4.2) зробіть науковий огляд.

Приклад виконання ситуаційного завдання за темою 4

Завдання 4.6. Сформууйте системи баз даних для написання магістерської роботи.

Порядок виконання

За результатами самостійного пошуку в мережі «Інтернет» складіть переліки інформаційно-аналітичних баз даних фінансової інформації (з інтернет-адресами відповідних сайтів), корисних під час написання дипломної магістерської роботи на вибрану тему за такими групами: нормативно-правова інформація; фінансово-економічні показники; аналітичні розробки; доповіді й аналітичні записки міжнародних організацій; інформаційні бібліотечні системи; інші інформаційно-довідкові бази даних.

Результати подайте в табличній формі (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Перелік баз даних для виконання магістерської роботи

Назва бази даних	Інтернет-адреса
Нормативно-правова інформація	
...	...
...	...
Фінансово-економічні показники	
...	...
...	...
Аналітичні розробки	
...	...
...	...
Доповіді й аналітичні записки міжнародних організацій	
...	...
...	...

Виконане завдання закріпіть у ПНС.

Завдання 4.7. За матеріалами сайту журналів «Бізнес Інформ» та «Проблеми економіки», з огляду на вимоги Методичних рекомендацій до виконання дипломних робіт сформуєте перелік наукових статей, корисних для написання магістерської дипломної роботи.

Завдання 4.8. Визначте сферу застосування в наукових дослідженнях основних джерел інформації (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Характеристика основних джерел інформації

Основні джерела інформації	Сфера застосування
Наукові видання	
Первинні документи	
Фінансова звітність суб'єктів оподаткування	
Статистична інформація	
Нормативно-правові акти	
Аналітичні доповіді виконавчої влади та громадських організацій	
Звіти міжнародних організацій	
Результати соціологічних опитувань, анкетування та інтерв'ювання фахівців	
Довідково-інформаційні видання	

Завдання 4.9. За допомогою загальнодоступних інформаційних баз нормативно-правових документів знайдіть законодавчі визначення терміна «товар». Зробіть висновки щодо сфери їх застосування.

Завдання 4.10. За допомогою загальнодоступних інформаційних баз нормативно-правових документів сформуєте перелік законодавчих актів, прийнятих протягом 2023 – 2024 рр., якими було внесено зміни в Митний кодекс України.

Порядок виконання

Під час вибору інформаційних баз нормативно-правових документів пріоритет мають бази, що формуються офіційними державними органами та систематично оновлюються.

Опишіть покроковий алгоритм дій у ході виконання поставленого завдання.

Оформіть перелік відібраних законів відповідно до вимог методичних рекомендацій до дипломних магістерських робіт.

Результати пошуку наведіть у табличній формі (табл. 4.4).

Використання інформаційно-аналітичних баз даних для пошуку нормативно-правових актів

№ закону	Дата прийняття	Сутність унесених змін	Причина коригування	Інтернет-посилання

Виконане завдання закріпіть у ПНС.

Завдання для виконання на лабораторному занятті за темою 4 «Формування списку джерел наукового дослідження»

Порядок виконання

1. Уважно прочитайте вимоги до формування та оформлення списку літературних джерел у методичних рекомендаціях до підготовки та захисту магістерської роботи.

2. Сформууйте список літератури для вашої дипломної роботи (до 50 джерел, зокрема підручники, посібники, монографії, статті, інтернет-публікації, нормативно-правові акти, доповіді міжнародних організацій, інформаційно-довідкові видання).

Звіт. Виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, сформульовані здобувачем вищої освіти. Отримані результати слід подати у формі файлу Word. Здобувач вищої освіти має оформити звіт і захистити його. Обсяг звіту – не менш ніж дві сторінки. Текст звіту друкують шрифтом Times New Roman, кг. 14 (у таблицях – кг. 12), міжрядковий інтервал 1,5 (у таблицях – 1). Абзаци треба починати з відступу, що дорівнює 1,25 см.

Звіт про виконання лабораторної роботи закріпіть у ПНС.

Рекомендована література для самостійної роботи за темою 4
Основна: [3, с. 214–254; 4, с. 175–186; 7, с. 541–559].

Тема 5. Використання методології наукових досліджень у процесі підготовки дипломної роботи

Мета – формування в здобувачів вищої освіти теоретико-прикладних знань і набуття ними практичних навичок у сфері методології

наукових досліджень у фінансовій сфері в процесі підготовки, написання та захисту магістерської дипломної роботи.

Компетентності, що формуються за темою:

Знання: теоретичні основи побудови та виконання наукових досліджень у магістерських дипломних роботах.

Уміння: розроблення плану та формулювання теми, мети, завдань, об'єкта та предмета, а також результатів дослідження в межах магістерської дипломної роботи: вибір методів дослідження, пошук вихідної інформації, використання інформаційних баз, оприлюднення результатів та їх оформлення відповідно до встановлених вимог.

Комунікації: підготовка доповіді для захисту магістерської дипломної роботи, конструювання її презентації.

Автономність і відповідальність: ухвалення самостійних рішень щодо планування, підготовки та захисту результатів наукових досліджень у межах магістерської дипломної роботи.

Питання для підготовки до семінарського заняття за темою 5

1. Критерії вибору теми магістерської дипломної роботи.
2. Структура та вимоги до вступу магістерської дипломної роботи.
3. Вимоги, що висувають до аналізу кращих світових практик розв'язання досліджуваної проблеми.
4. Основні вимоги до застосування ілюстративних матеріалів.
5. Правила посилання на ілюстративні матеріали з робіт інших дослідників.
6. Етика наукового дослідження та цитування. Плагіат і компіляція.

Питання для самостійного опрацювання за темою 5

1. Вимоги, що висувають до анотації магістерської дипломної роботи.
2. Охарактеризуйте відмінності стилю написання анотації та висновків магістерської дипломної роботи.
3. У чому виявляється взаємозв'язок між окремими розділами магістерської роботи?
4. Як формують додатки до магістерської дипломної роботи?
5. Співвідношення об'єкта та предмета дослідження в магістерській роботі.

6. Використання методів дослідження в різних розділах магістерської роботи.
7. Як відрізняються наукові результати за ступенем новизни?
8. Технологія підготовки та структура презентації доповіді не захисті магістерської роботи.

Запитання для самодіагностики

1. Які фактори слід враховувати під час вибору теми магістерської дипломної роботи?
2. Охарактеризуйте взаємозв'язки теми, мети, завдань, об'єкта і предмета дипломної роботи.
3. Проаналізуйте типові помилки у формулюванні завдань магістерської дипломної роботи.
4. Які фактори слід враховувати під час розв'язання питання щодо розміщення матеріалу в основному тексті або в додатках до дипломної роботи?
5. Сформулюйте правила поведінки доповідача, який презентує результати магістерської дипломної роботи.
6. У чому полягають відмінності між загальними висновками в роботі та висновками за кожним підрозділом?
7. Сформулюйте вимоги до презентації магістерської дипломної роботи.

Тестові завдань для семінарських занять і самостійного виконання за темою 5

1. Для формулювання теми магістерської дипломної роботи використовують такі правила:

а) у назві теми потрібно відображувати мету, об'єкт і предмет дослідження;

б) довжина назви теми не може перевищувати п'яти слів;

в) назва теми не має починатися словом «дослідження».

2. Бажана кількість підрозділів у другому розділі дипломної роботи:

а) не обмежують;

б) один-два підрозділи;

в) не має перевищувати трьох.

3. Пропозиції та рекомендації автора в магістерській дипломній роботі містяться у:

- а) висновках;
- б) другому розділі;
- в) третьому розділі.

4. Кругові діаграми застосовують для аналізу:

- а) тенденцій розвитку досліджуваного явища;
- б) структури досліджуваного явища;
- в) порівняння рівня окремих показників за різними об'єктами.

5. Стовпчикові діаграми застосовують для аналізу:

- а) тенденцій розвитку досліджуваного явища;
- б) структури досліджуваного явища;
- в) порівняння рівня окремих показників за різними об'єктами.

6. Завданням аналізу досліджуваного явища в магістерській дипломній роботі є:

- а) установлення співвідношення окремих показників;
- б) виявлення тенденцій розвитку досліджуваних процесів, причин та факторів зміни показників;
- в) виключно констатація зміни показників.

7. Матриці під час проведення економічного аналізу (другий розділ магістерської роботи) використовують для:

- а) установлення співвідношення окремих показників;
- б) виявлення тенденцій розвитку досліджуваних процесів, причин та факторів зміни показників;
- в) розподілу досліджуваних об'єктів більш ніж за однією ознакою з метою їх групування.

8. Формулювання у висновках за роботою:

- а) можуть дослівно повторювати текст заключної частини підрозділів;
- б) дублювання не є припустимим;
- в) це питання не регламентовано.

9. Дублювання аналізованих показників у таблицях і рисунках:

- а) є допустимим;
- б) не допускають;
- в) допускають в окремих випадках для посилення наочності аналізу.

10. *Доповідь на захисті магістерської дипломної роботи:*

- а) не має часових обмежень;
- б) має бути в межах до 5 хв;
- в) має бути розрахованою на 7 – 10 хв?

**Ситуаційні та практичні завдання для виконання
на семінарському занятті та самостійного опрацювання за темою 5**

Завдання 5.1. За допомогою пошукових інтернет-програм знайдіть у нормативно-правових актах, наукових, навчально-методичних та довідкових виданнях сім визначень поняття «митна політика». Сформулюйте класифікаційні ознаки та зробіть класифікацію цих визначень.

Поняття «митна політика» може бути замінено на інше поняття відповідно до вибраної теми магістерської роботи.

Завдання 5.2. Визначте найбільш доцільну послідовність подання матеріалу презентації на захисті дипломної роботи (табл. 5.1). Запишіть у першому стовпчику порядковий номер включення кожного з фрагментів у загальну презентацію.

Таблиця 5.1

Послідовність подання матеріалу презентації

№ з/п	Змістове наповнення фрагмента презентації
	Титульний аркуш презентації (назва й авторство роботи)
	Результати практичного спрямування
	Оприлюднення та публікація отриманих результатів
	Наукові результати та їх новизна
	Проектна частина роботи
	Взаємозв'язок основних елементів роботи
	Теоретичний розділ
	Аналітична частина

Завдання 5.3. Дайте власну інтерпретацію ілюстрацій до аналізу бюджету України на 2025 рік (https://mof.gov.ua/uk/budget_of_2025-770). Зробіть висновки за кожною з ілюстрацій, використовуючи прямі та непрямі посилання.

Завдання 5.4. Сформулюйте три варіанти мети дослідження за вибраною темою дипломної роботи.

Завдання 5.5. Для кожного варіанта мети розробіть перелік завдань.

Завдання 5.6. На основі типової структури дипломної магістерської роботи розробіть проєкт плану роботи.

Завдання 5.7. На основі плану дипломної роботи обґрунтуйте можливі методи дослідження за кожним підрозділом.

Завдання 5.8. Проаналізуйте наданий варіант аналітичного розділу (файл додають) і сформулюйте типові помилки, що допущені здобувачами вищої освіти в цьому розділі.

Завдання 5.9. Розробіть проєкт рецензії сторонньої організації на дипломну роботу.

Завдання 5.10. Визначте бажану послідовність подання матеріалу у вступі дипломної роботи та заповніть перший стовпчик табл. 5.2.

Таблиця 5.2

Послідовність подання матеріалу у вступі дипломної роботи

№ з/п	Змістове наповнення фрагмента вступу
	Стан наукових розробок у досліджуваній проблемі
	Предмет дослідження
	Мета дипломної роботи
	Отримані результати та їх новизна
	Актуальність досліджуваної проблеми/завдання
	Методи дослідження
	Об'єкт дослідження
	Виділення завдань, що є недостатньо дослідженими
	Завдання дипломної роботи

Завдання до лабораторної роботи 5

Частина 1. Огляд літератури за темою дослідження.

На основі підібраних у лабораторній роботі № 4 літературних джерел за темою дипломної магістерської роботи виконайте їх огляд, використовуючи різні варіанти непрямих та прямих посилань.

Порядок виконання

Під час виконання роботи особливу увагу приділіть коректності оформлення різних варіантів посилань.

Обсяг огляду (без титульного аркуша та списку літературних джерел) – 5 – 7 с.

Результати лабораторної роботи можна використовувати під час підготовки творчого завдання.

Частина 2. Формулювання наукових результатів, їх новизни та практичної значущості.

Порядок виконання

За темою дипломної магістерської роботи, з урахуванням виконаного в частині 1 цієї лабораторної роботи огляду досліджень інших вчених та фахівців, сформулювати основні отримані (очікувані) результати з розкриттям:

сутності результату;

його відмінності від отриманих у роботах інших дослідників чи в нормативно-правових актах підходів або наявних аналогічних результатів;

перспектив та потенційних практичних ефектів від використання розробок.

Під час виконання роботи особливу увагу приділіть вимогам до наукових результатів, сформульованим у методичних рекомендаціях до виконання дипломної магістерської роботи.

Звіт про лабораторну роботу має містити не менш ніж три наукових чи науково-практичних результати.

Результати лабораторної роботи можна використовувати під час підготовки творчого завдання.

Звіт. Виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, сформульовані здобувачем вищої освіти. Отримані результати слід подати у формі файлу Word. Здобувач вищої освіти має оформити звіт і захистити його. Обсяг звіту – не менш ніж дві сторінки. Текст звіту друкують шрифтом Times New Roman, кг. 14 (у таблицях – кг. 12), міжрядковий інтервал 1,5 (у таблицях – 1). Абзаци треба починати з відступу, що дорівнює 1,25 см.

Звіт про виконання лабораторної роботи закріпіть у ПНС.

Рекомендована література для самостійної роботи за темою 5

Основна: [2, с. 104–116; 3, с. 236–285; 4, с. 196–207; 7, с. 603–630].

Творче завдання

Згідно з умовами Конкурсу студентських наукових робіт підготуйте текст конкурсної роботи відповідно до вибраної теми магістерської дипломної роботи.

Порядок виконання

Тему наукової роботи погоджують з науковим керівником і викладачем дисципліни «Методологія наукових досліджень в фінансовій сфері». Вона має відповідати вибраній темі дипломної роботи й одночасно кореспондуватися з напрямом одного із заявлених конкурсів (посилання <https://www.hneu.edu.ua/vseukrayinskyj-konkurs-studentskyh-naukovyh-robit-z-galujej-znan-i-spetsialnostej/>).

Структура наукової роботи відповідає стандартній структурі наукового дослідження (за взірець можна взяти типову структуру наукової статті).

Обсяг та вимоги до оформлення роботи визначено вимогами до конкурсних робіт і методичними рекомендаціями до дипломних магістерських робіт.

Перед захистом роботу погоджують із науковим керівником і додають до ПНС разом із презентаційними матеріалами. Обсяг презентації – від 5 до 7 с.

Захист проводять на останньому робочому тижні викладання навчальної дисципліни шляхом презентації результатів.

За погодженням із науковим керівником альтернативою конкурсної роботи можуть бути тези доповіді на науково-практичній конференції.

Рекомендована література

Основна

1. Бориченко К. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч.-метод. посіб. / К. В. Бориченко, А. О. Гудзь, О. Є. Панфілов. – Одеса : Фенікс, 2022. – 46 с.

2. Дороніна М. С. Методологія і технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми, визначення, приклади) : навч. посіб. / М. С. Дороніна, В. Є. Хаустова, А. В. Доронін. – 3-тє вид., випр. і допов. – Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. – 172 с.

3. Ладанюк А. П. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / А. П. Ладанюк, Л. О. Власенко, В. Д. Кишенько ; Міністерство освіти і науки України, Нац. ун-т харчових технологій. – Київ : Ліра-К, 2020. – 352 с.

4. Медвідь В. Ю. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) / В. Ю. Медвідь, Ю. І. Данько, І. І. Коблянська. – Суми : СНАУ, 2020. – 220 с.

5. Про науково-технічну інформацію : Закон України № 3322-XII від 25 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст. 345.

6. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України № 848-VIII від 26 листопада 2015 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 3. – Ст. 25.

7. Пушкар О. І. Методологія та організація наукових досліджень [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. І. Пушкар. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 867 с. – Режим доступу : http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23346/1/Методологія%20та%20організація%20наукових%20досліджень%20PhD_2020.pdf.

Додаткова

8. Внукова Н. М. Інформаційно-нормативне забезпечення розвитку досліджень та інновацій у співпраці з ЄС [Електронний ресурс] / Н. М. Внукова // Взаємодія норм міжнародного і національного права крізь призму процесів глобалізації та інтеграції : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. викладачів, співробітників закл. вищ. освіти і наукових організацій, юристів-практиків, магістрантів, аспірантів, докторантів, представників громадських організацій, органів держ. влади та органів місцевого самоврядування, підприємств та інших установ, 29 берез. 2024 р. : тези допов. / за ред. проф. Г. В. Татаренко – Київ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2024. – С. 150–154. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32367>.

9. Внукова Н. Оцінка стану інтеграції національної системи вищої освіти до європейського освітнього простору [Електронний ресурс] / Н. Внукова, В. Пивоваров // Методологія сучасних наукових досліджень : зб. наук. пр. за результатами XIX Міжнар. наук.-практ. конф., 23 – 24 лют. 2023 р. : тези доп. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. – С. 9–12. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/29984>.

10. Демиденко Н. М. Поняття та класифікація методів здійснення наукових досліджень / Н. М. Демиденко // Європейські перспективи. – 2023. – № 2. – С. 198–202.

11. Осадченко І. І. Технологія написання фахової наукової статті / І. І. Осадченко, В. О. Коблик // Витоки педагогічної майстерності. – 2021. – Вип. 28. Педагогічні науки. – С. 128–136.

12. Методологія наукових досліджень в фінансовій сфері [Електронний ресурс]: робоча програма навчальної дисципліни для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньої програми «Митний контроль» другого (магістерського) рівня / уклад. Ю. Б. Іванов. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 10 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29090>.

Інформаційні ресурси

13. Навчальна дисципліна «Методологія наукових досліджень в фінансовій сфері». Сайт ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=9168>.

14. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

15. Офіційний сайт Міністерства економіки України. – Режим доступу : www.me.gov.ua.

16. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua.

17. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до виконання практичних завдань, лабораторних і самостійних робіт	6
Змістовий модуль 1. Методологічні аспекти наукових досліджень.....	6
Тема 1. Поняття наукового дослідження та його методологія.....	6
Тема 2. Методи наукового дослідження у фінансовій сфері	17
Змістовий модуль 2. Забезпечення реалізації методології наукових досліджень.....	26
Тема 3. Організація наукових досліджень у фінансовій сфері	26
Тема 4. Інформаційні системи та технології в наукових дослідженнях у фінансовій сфері.....	39
Тема 5. Використання методології наукових досліджень у процесі підготовки дипломної роботи	45
Рекомендована література.....	52
Основна	52
Додаткова	53
Інформаційні ресурси	54

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань,
лабораторних та самостійних робіт
здобувачів вищої освіти
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
освітньої програми «Митний контроль»
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Іванов** Юрій Борисович

Відповідальний за видання *В. Ф. Тищенко*

Редактор *Н. Г. Войчук*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2025 р. Поз. № 18 ЕВ. Обсяг 56 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61165, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*